

Klasifikace cizinců

Při klasifikaci cizinců se postupuje podle školského zákona a podle metodického pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Při hodnocení dětí cizinců z předmětu český jazyk a literatura se přihlédne k dosažené úrovni znalosti českého jazyka.

Při hodnocení výsledků vzdělávání žáků, kteří nejsou státními občany České republiky a plní v České republice povinnou školní docházku, se postupuje podle § 51 až 53 školského zákona a § 14 až 17 vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.

Při hodnocení těchto žáků se dosažená úroveň znalosti českého jazyka považuje za závažnou souvislost podle § 15 odst. 2 a 4 vyhlášky, která ovlivňuje výkon žáka. Při hodnocení těchto žáků ze vzdělávacího obsahu vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura určeného RVP ZV (nebo obsahem předmětu „Český jazyk a literatura“ podle dosavadních vzdělávacích programů pro základní vzdělávání) se na konci tří po sobě jdoucích pololetí po zahájení docházky do školy v České republice vždy považuje dosažená úroveň znalosti českého jazyka za souvislost podle § 15 odst. 2 a 4 vyhlášky, která ovlivňuje výkon žáka.

I v případě cizinců pak platí, že na konci 1. pololetí nemusí být žák hodnocen na vysvědčení, a to ani v náhradním termínu. Pokud by ale žák nebyl hodnocen na vysvědčení na konci 2. pololetí, znamenalo by to, že musí opakovat ročník.

Občan Slovenské republiky má právo při plnění studijních povinností používat, mimo předmět "Český jazyk a literatura", slovenský jazyk.

Jazyková podpora (dle §16 ŠZ)

Nově příchozí žáci cizinci mají tedy ze zákona nárok na bezplatnou jazykovou přípravu. Ale jak je to se žáky, kteří už v ČR pobývají delší dobu, česky se již celkem domluví, ale v jazykově náročnějších úkolech v ČJ i jiných předmětech stále selhávají? Mají nárok na podporu? Případně na jakou? Jak pracovat s žáky, pro něž je složité organizovat jazykovou přípravu dle §20 (jsou například ve škole jediní)?

Žáci s nedostatečnou znalostí nebo bez dostatečné znalosti vyučovacího jazyka jsou od září 2016 díky novele školského zákona a prováděcího předpisu (vyhláška 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných) považováni za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP).

V nově nastaveném pětistupňovém systému podpůrných opatření se jazykové podpory žáků s **češtinou jako druhým jazykem (ČDJ)** týkají především **opatření v druhém a třetím stupni podpory. V obou případech je nutné** doporučení školského poradenského zařízení (ŠPZ). Je proto nutné **upozorňovat rodiče**, na jejichž **žádost** probíhá vyšetření v ŠPZ a s jejichž **souhlasem** se navržená podpůrná opatření ŠPZ budou realizovat.

Na co mají žáci nárok v rámci podpůrných opatření (PO)?

- a) 2. stupeň podpůrných opatření se týká žáků s **nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka** (přibližná úroveň češtiny na B1-B2).

Doporučená podpůrná opatření:

- Speciální učebnice a pomůcky (učebnice češtiny pro cizince),
- 1 hod. týdně **pedagogické intervence** (na práci se žákem nebo třídou ve škole) – zaměřené např. na podporu v češtině jako druhém jazyce,
- 1 hod. týdně na **speciálně pedagogickou péči** poskytovanou speciálním pedagogem školy.

U žáků s ČDJ (žáků s potřebou podpory z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek) v ZŠ a SŠ je třeba v **rámci nejvyššího možného počtu povinných vyučovacích hodin** posílit výuku českého jazyka nebo výuku češtiny jako druhého jazyka, žáci mají **nárok na 3 hod. ČDJ/týden, nejvýše 120 hod. /rok.**

- b) 3. stupeň podpůrných opatření se týká se žáků s **neznalostí vyučovacího jazyka** (přibližná úroveň češtiny na A0-A2).

Doporučená podpůrná opatření:

- Úprava obsahu vzdělávání,
- Speciální učebnice a pomůcky (učebnice češtiny pro cizince),
- 3 hod. týdně pedagogické intervence (z toho 1 hod. týdně práce se třídou) – např. podpora v ČDJ,
- 3 hod. týdně na speciálně pedagogickou péči poskytovanou speciálním pedagogem školy, případně psychologickou intervenci,
- Podpora výuky dalším pedagogickým pracovníkem v rozsahu 0,5 úvazku (může to být např. specialista na výuku češtiny jako druhého jazyka). U žáků s ČDJ (žáků s potřebou posílení výuky ČDJ) v ZŠ a SŠ se doporučují **3 hod. ČDJ/týden, nejvýše 200 hod./rok.**
- Poradna může v rámci 3. stupně podpůrných opatření žákovi doporučit také **prodloužení délky vzdělávání** – viz vyhláška č. 27/2016 Sb., „*Pokud to speciální vzdělávací potřeby vyžadují (zejména u žáků z odlišného kulturního prostředí nebo žijících v odlišných životních podmínkách), je možné v případě potřeby prodloužit délku základního, středního a vyššího odborného vzdělávání o 1 rok.*“ Toto řešení je vhodné pro žáky, kteří po příjezdu do ČR nastoupí do 9. ročníku, avšak z důvodu neznalosti vyučovacího jazyka ve studiu selhávají. Žáky v tomto věku doporučujeme primárně zařazovat pouze **o ročník níže** s ohledem na blížící se přijímací zkoušky na střední školu.

Podpůrná opatření ve 4. a 5. stupni se dětí s ČDJ týkají jen v kombinaci se zdravotním postižením.

Základní škola

Školský zákon (ŠZ) ukládá rovný přístup pro všechny při přijímání ke vzdělání, škola proto musí zajistit cizím státním příslušníkům pobývajícím na území ČR přístup k základnímu vzdělání za stejných podmínek jako občanům ČR, aniž by doložili legálnost svého pobytu.

Všichni cizinci mají právo na bezplatné vzdělání na základních školách, právo na školní stravování, stejně jako na zájmové vzdělávání poskytované ve školském zařízení. Škola si pro přijetí žáků s ČDJ nesmí klást žádné podmínky. Jediným důvodem pro nepřijetí žáků s ČDJ je plná kapacita školy. S kladením si podmínek škol pro přijetí těchto dětí se stále setkáváme. Je třeba si uvědomit, že se jedná se o porušování ŠZ.

Vyhláška 48/2005 Sb. (§10) ukládá řediteli školy povinnost, vyznamet zákonného zástupce žáka **do jednoho týdne po přijetí žáka** do školy o možnosti docházky do tříd pro jazykovou přípravu. Případně je sama škola do výuky zařadí. Více jazyková příprava dle §20 ŠZ, včetně aktuálního seznamu škol poskytujících bezplatnou jazykovou přípravu v ČR.

Podpora žáků s ČDJ s příchodem novely ŠZ č. 561/2004 Sb., spolu s vyhláškou 27/2016 Sb., přináší důležité změny pro všechny děti a žáky, kteří potřebují podporu při výuce. Patří mezi ně také **děti a žáci s ČDJ**.

Bezplatná příprava k začlenění do školy a podpora výuky mateřského jazyka

Krajský úřad příslušný podle místa pobytu žáka ve spolupráci se zřizovatelem školy zajišťuje:

- a) bezplatnou přípravu k začlenění do základního vzdělávání, zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám těchto žáků,
- b) podle možností ve spolupráci se zeměmi původu žáka podporu výuky mateřského jazyka a kultury země jeho původu, která bude koordinována s běžnou výukou v základní škole.

Pokud jde o vzdělávání pedagogických pracovníků, kteří budou vzdělávat tyto děti, krajský úřad zajistí také jejich přípravu pro tuto činnost. Základní školy, kde se vzdělávají děti účastníků řízení o udělení azylu žijící v azylových zařízeních i mimo azylová zařízení, zabezpečují také jejich základní jazykovou přípravu.

Základní legislativní rámec pro vzdělávání dětí, žáků – cizinců

Základní práva jsou zaručena všem, a to bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry, náboženství, politického či jiného smýšlení, národního či sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení. Náleží občanům, ale i cizincům. Tato základní práva jsou vyjádřena v platné legislativě.

Legislativní rámec tvoří:

- mezinárodní úmluvy podle čl. 10 Ústavy ČR (Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Úmluva o právech dítěte, Úmluva o uprchlících atd.)
- Listina základních práv a svobod – evropská legislativa (nařízení a směrnice)
- zákon o pobytu cizinců
- zákon o azylu
- zákon o dočasné ochraně
- školský zákon – související zákony, vyhlášky, pokyny ministerstev...

Konkrétní práva a povinnosti týkající se pobytu cizinců nalezneme v těchto zákonech:

- zákon o azylu
- zákon o dočasné ochraně
- zákon o pobytu cizinců